

Gyakorlatban mutattuk be, hogy a környezetszennyezés hogyan figyelhető meg az óvodásokkal és hogyan lehet őket a hulladékszelektálásra játékosan megtanítani.

Sor került környezeti ismereteket, szemléletet fejlesztő – szabadtéri és óvodatermi – játékok, módszertani ötletek, játékszerek gyakorlati bemutatására, természetes anyagokból történő játékkészítés fortélyainak elsajátíttatására, biotermékek, gyógyteák megismertetésére és óvodai alkalmazására.

Igen nagy sikere volt a visegrádi Erdei Művelődés Házában és környékén szervezett terepgyakorlatoknak. Bejártuk évszakonként a környéket. Ismerkedtünk a tavasz és a nyár virágaival, az őszi termésekkel, az erdő hangjaival és madároduival, a vízpartok és a vizek élőlényeivel, a téli madárvédelemmel.

A résztvevők a továbbképzés legjobb programjának tartották a terepen való tevékenységet. Véleményük szerint nagy segítséget adott számukra a természeti jelenségek megfigyeltetéséhez, a társulások növény- és állatfajainak, valamint azok évszakonkénti változásának a felismeréséhez.

A továbbképző tanfolyam iránt igen nagy volt az érdeklődés. A 60 főre tervezett tanfolyamra egyetlen megyéből (Komárom megyéből) 80 fő jelentkezett és ebből 75 fő részt is vett a továbbképzésen, s közülük csak 2 fő morzsolódott le.

A résztvevők rendkívül hasznosnak, az óvodai gyakorlati munkában jól felhasználhatónak ítélték meg a programot. Úgy érezték, hogy nagyon sokat tanultak belőle és elmondták, hogy a jövőben sok mindent másképpen fognak csinálni az óvodában.

Ez inspirál bennünket arra, hogy a meglévő tematika és program alapján, hasonló személyi és tárgyi feltételek mellett a továbbképzést 1994-ben megismételjük.

Bízunk benne, hogy hasonló sikerrel.

KOHL ÁGNES

Óvodapedagógusok és tanítók továbbképzése Kazincbarcikán

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a sokat jelentő Sajó folyó völgyében helyezkedik el Kazincbarcika. Környékének változatos felszínformái megragadják az ide látogatót. A vidék jelentős szerepet játszott – reméljük a jövőben is játszani fog – hazánk iparában. Az ide telepített üzemek technológiájukkal nem kímélték a környezetet. A Borsodi-medence települései az utóbbi években sokat szenvedtek az általuk kibocsájtott környezetkárosító anyagoktól. Nem lehetünk büszkék a levegő, a víz, a talaj szennyezettségére – ennek ránk, emberekre gyakorolt negatív hatásaira.

A környezetünkért aggódó, felelősséget érző emberek régóta tisztában vannak azzal, hogy az ember fizikai, szellemi léte összefügg a természettel, mert az ember a természet része és függvénye, és az is marad emberi „sikerei” ellenére is. Mindannyiunk számára bebizonyította a mögöttünk lévő pár évtized a következőket:

- Felelőtlenségünk környezetünkkel szemben beláthatatlan következményekkel jár.
- Tönkretenni sokkal könnyebb, rövidebb időt igényel, mint regenerálni.
- Csak az emberi értelem szabhat határt, állíthat gátat a felelőtlen cselekedeteknek.

Biztos vagyok abban, hogy ezek a gondolatok vezették az itt élőket, amikor az országban a legelső között határozták el, hogy a fiatal nemzedék nevelésében, felkészítésében

ben fontos helyet szánunk a környezetbarát gondolkodás megteremtésének. Már 1985-ben csatlakoztunk az országos Környezet- és természetvédelmi oktatóközpont hálózatához. Azóta működik Kazincbarcikán a *Regionális Környezetvédelmi Központ*. 1986-ban elkészítettük az *A környezetvédelmi nevelés lehetőségei* című tanulmányt. Az ajánlásban arra hívtuk fel a pedagógusok figyelmét, hogy már „Egészen kicsi gyermekkorban kell elkezdni a nevelést ahhoz, hogy környezetünk tiszta, kevésbé szennyezett legyen! Védjük és tartsuk meg természeti, kulturális, történeti emlékeinket! Bízunk benne, hogy az ilyen szellemben nevelkedett gyermek – bárhová is kerül felnőtt korban – közvetve vagy közvetlenül, de ilyen szellemben fogja végezni munkáját!”

Környezeti nevelőmunkánk mottója: „Megismerni, megszeretni, megvédeni!”

Munkakapcsolat az Aggteleki Nemzeti Parkkal

1987-ben városunk szervezte meg a „Környezetvédelem a közoktatásban” című országos tanácskozást. Már akkor és ott sok lehetőség adódott különböző intézményekkel való kapcsolatfelvételre. Kedvező a helyzetünk, hisz két nemzeti park is van a közelünkben.

Miért az Aggteleki Nemzeti Parkkal alakítottunk ki szoros munkakapcsolatot? Azért, mert hasonlóak voltak a jövőre vonatkozó elképzeléseink, egyformán láttuk, hogy a természetvédelem alappillére a tömegek széles körű bevonása a környezetvédő munkába. A nemzeti park munkatársaiban szakmai segítőkre, támogatókra találtunk. Az 1989-es év első közös programja egy háromfordulós hagyományteremtő játék meghirdetése volt.

20 csapatban, 300 fő dolgozott folyamatosan egy tanéven át. A jól megtervezett program sok embert mozgósított.

Együtt tevékenykedett gyerek, pedagógus, szülő. Az akkori sikeres együttműködés lett az alapja a mára kialakult sokirányú kapcsolatrendszernek.

Az 1990-es év a „Fiatalok a természet megismeréséért!” program éve volt.

A két tanév munkájának tapasztalatai után úgy láttuk, hogy az eredményesség érdekében szükséges több évre előre terveznünk.

A város és vonzáskörzete pedagógusai által megfogalmazott igények figyelembevételével terveztük és szerveztük meg az 1991/92-es tanévben az óvodapedagógusok, az 1992/93-as tanévben pedig a tanítók továbbképzését. Mindkettőben sikeresen valósítottuk meg az elmélet és a gyakorlat egységét. A foglalkozások többségét természeti környezetben tartottuk, ahol minden lehetőség adott volt a bemutatásra, a megfigyeltetésre. A tanítók továbbképzési programjára meghívást kaptak az óvodapedagógusok is.

A továbbképzések egyik célja az óvodapedagógusok és tanítók felkészítése az információk, az értékek közvetítésére, a környezetvédő tevékenységekre történő mozgósításra. Tehát felkészíteni (esetleg alkalmassá tenni) őket a gyerekek környezetvédő szemléletmódjának kialakítására, bennük a természetesebb, emberségesebb közös jövőért való felelősségérzet tudatosítására, vagyis a Regionális Oktatóközpont célkitűzéseinek megvalósítására.

Az óvodapedagógus-továbbképzés témái között szerepelt az Aggteleki Nemzeti Park részletes bemutatása, a fokozottan védett barlangok, a védett geológiai feltárások. Tájföldrajzi és bioföldrajzi viszonyok, a Hadik-kastély bemutatása, a tornanádaskai kastélypark megtekintése, valamint a terület növénytani és állattani értékeinek bemutatása. Érdekes színfolt volt az Aggteleki Nemzeti Park területén található fajok meghatározási gyakorlata.

Foglalkoztak a környezetvédelmi nevelés hazai helyzetével, lehetőségeivel, a környezeti világkép és kultúra kialakításával, az óvodai környezeti nevelés feladataival stb. is.

A tanítók továbbképzési programjában az előbb felsorolt témák mellett helyet kapott a környezetszennyezés, a környezetvédelem és a környezetgazdálkodás, a természet- és környezetvédelem feladatai, szervezeti keretei, vízszennyezés, vízvédelem, levegőszennyezés, levegővédelem téma is. Megismerték a természetvédő szervezetek szerepével, valamint a szaktáborok szervezésével is.

Mindkét továbbképzés a Szatmár-Bereg vidékre tett kétnapos szakmai kirándulással zárult.

Az óvodapedagógus-továbbképzés tapasztalataira építettük az óvodás csoportoknak meghirdetett „A természettel együtt élni, szeretve, védve azt” című pályázatot. Ezt is az Aggteleki Nemzeti Parkkal közösen írtuk ki. A pályázat célja az óvodáskorúak természeti környezetben való tájékozódási képességének fejlesztése, a természetvédő viselkedés gyakorlása.

A pályázat az évszakokhoz kapcsolódóan 3 fordulós volt. A felhívásra 59 óvodai csoport jelentkezett.

Az őszi fordulóban szerepelt három kirándulás megszervezése, amelyen az őszi természet jelenségeit figyeltették meg a gyerekekkel. A kirándulásokon gyűjtött természetes anyagok, termékek felhasználásával rendezték be a természet-sarkokat. Feladat volt a természetes anyagoknak a játékba való beépítése és a csoportszoba díszítésében való felhasználása. A környezetben előforduló 2-3 gyógynövény megismertetését is javasolta a pályázati felhívás.

Néhány a téli forduló feladatai közül:

Madár- és állatvédelem. A növényi élet fejlődéséhez szükséges feltételek vizsgálata, a természet- és környezetbarát személyiségjegyek alakítását szolgáló társasjáték készítése stb.

Tavasszal az őszi kirándulás helyszínein vizsgálódtak a gyerekek. A Vadasparkban különleges állatokat figyeltek meg, végeztek kerti munkát, részt vettek szemétyűjtő akcióban és megemlékeztek a Föld Napjáról.

A pályázatot a fordulók során szerzett élmények alapján készült munkákból rendezett városi kiállítás és „Egy nap a természetben” címmel, a fordulónként legjobban teljesítő csoportok közötti játékos versengés zárta, a Madarak és Fák Napján.

A pályázat munka közbeni tapasztalatairól a következőképpen vélekedett egy óvónő:

„Az óvodások lelkes óvónőik irányításával több alkalommal túráztak, sétáltak, erdőn, mezőn, vízparton. Élményeiket, az őszi tarka tájait, színes, sokféle termését, pihenni készülő állatvilágát nemcsak fotókkal, rajzokkal dokumentálták. Óvodai életük szerves részeivé is tették azokat azáltal, hogy csodálatos díszeket, mesedíszleteket, bábokat, különféle figurákat, mesehősöket barkácsoltak mákgubóból vagy káposztából, kukoricából vagy csipkebogyóból. A lopótökből kismalac lett, a dióhéjból teknős és vitorlás készült. A nád beáztatott „bojtjából” formázott mókusz felkerült az őszi hangulatot árasztó csoportszobába a leveleit már megszínező és zörgőssé száradt fa ágaira egy elhagyottan talált madárfészek mellé. Az óvónők és az óvodások ötleteinek tára kifogyhatatlannak bizonyult.”

Többéves tervezgetés után az 1992/93-as tanévben lehetőség nyílt óvodáskorú gyermekek nyári táboroztatására Nagyszón. A tábor megszervezését szintén a Regionális Környezetvédelmi Központ és az Aggteleki Nemzeti Park végezte, anyagi támogatást is ők nyújtottak.

Következzék néhány gondolat a táborvezető óvónő beszámolójából:

„Láttunk igazi nagygazdaságot a legkülönbélebb háziállatokkal. A gyermekek nem tudtak betelni a látvánnyal, kérdések özönével árasztották el vendéglátóikat. Felfedeztük szálláshelyünk gyönyörű parkját, veteményeskertjét. Ámulva figyelték a gyermekek az ősfákat, megismerték nevüket, megmérték, hányan érik át. Ebben a parkban sokat játszottunk, versenyeztünk, gyakoroltuk a természetben való viselkedés szabályait. A nevelőotthon tanulói népi játékeszközök használatát ismertették meg az óvodásokkal. Gólyalábakon próbálgattak egyensúlyozni, bekötött szemmel tanultak tájékozódni jól megismert terepen hangok és tapogatózás alapján. Táborúznál szalonnát sütöttünk nyárson. Megbeszéltük a tűzgyújtás szabályait, a tűz veszélyeit és hasznát. Teljesen természetesnek vették, hogy vigyázzanak egymásra és magukra, nem kellett fegyelmezni őket. A legnagyobb élményt a Hernád parti kirándulás jelentette. Hosszú út vezetett a folyópartra, így lehetőségünk nyílt felfedezni a környék élővilágát. Felismertek gyógynövényeket, növényhatározó segítségével azonosítottuk az ismeretleneket. Szamócát is szedtünk, ezzel oltottuk szomjunkat. Gyíkok, hangyák élőhelyét figyeltük. Nagyító, távcső használatát is megismerték eközben.

A folyóparton csigaházat és kagylóhéjat gyűjtöttek és azon versenyeztek, kinek van több. A sekély folyóban a kishalak cikázó mozgása keltett nagy izgalmat.”

A nemzeti park munkatársaival közösen állítjuk össze a továbbképzési programokat, a nemzeti park továbbképzésekhez helyiséget, jól felkészült szakmai előadókat, ingyenes barlanglátogatási lehetőségeket biztosít kollégáknak, csoportoknak.

A programok értékelésében folyamatosan részt vesznek a nemzeti parkban dolgozó kollégák, anyagi támogatással járulnak hozzá a jutalmazásokhoz. Szakanyagokat írnak, s az országos tanácskozásokon való részvételhez nyújtanak támogatást, segítik a tanulmányutak szervezését.

Bízunk abban, hogy rövid időn belül sikerül összeállítanunk a sokéves együttes munka szakmai ismertetőjét, melyből részletesen is láthatják majd az érdeklődő pedagógusok az elért eredményeket és a hozzá vezető utakat.

KISS BALÁZS

Óvodapedagógusok továbbképzése

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

A Környezeti nevelés-oktatás és képzés Magyarországon című kiadvány a következőképpen fogalmazta meg az óvodai környezeti nevelés személyi feltételeivel kapcsolatos sürgős teendőket: „Az óvónők képzése során tovább kell hangsúlyozni a természettudományos és azon belül az ökológiai ismereteket. Ki kell továbbá alakítani egy folyamatos, néhány év alatt minden nevelőt érintő, a képesítés értékét növelő továbbképzési rendszert.” (Környezetgazdálkodási Intézet, 1990. 8. p.)

Ezeket a javaslatokat szem előtt tartva kezdtünk hozzá a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Pedagógiai Intézet pedagógiai munkatársa, és a megyei biológia szaktanácsadó aktív közreműködésével egy 6x6 órás intenzív környezeti nevelési tanfolyam szervezéséhez, programjának összeállításához. Kellemes meglepetésként ért bennünket, hogy 1990/91. tanévben 180, 1991/92-ben 80 óvodapedagógus tartotta szükségesnek ezen a főként ökológiai ismereteken alapuló előadás- és gyakorlatsorozaton való részvételt.

A tanfolyam tematikáját az óvónők igényeinek, javaslatainak, kéréseinek figyelembevételével alakítottuk ki. Nagy hangsúlyt helyeztünk arra, hogy az elméleti jellegű foglalkozások témái között a gyakorlati megvalósítás lehetőségei is helyet kapjanak. Terep-gyakorlatokon, gyűjtőutakon az óvodai élősarkok elemeit is igyekeztünk bővíteni. Az élősarkoknak az óvodai környezeti nevelő-oktató munkában betöltött szerepéről, alkalmazási lehetőségeiről videofilmet készítettünk, mely a nyíregyházi *Pedagógiai Intézet* stúdiójából kölcsönözhető.

A továbbképzés résztvevői elméleti és módszertani segédanyagokat kaptak. Ezek egyike az életközösségek sajátos vonásait ismerteti. A madárfelismeréshez nyújt segítséget az óvónőknek az a 24 lapos (összesen 41 madárfaj kontúrrajzát ábrázoló) sorozat, melyet a *Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület* „Madarász-Sulija” bocsájtott rendelkezésünkre. Az óvodai madárvédelmi bemutatókertek készítéséhez is kaptak segédletet a résztvevők, benne a legfontosabb odú- és etetőtípusok pontos, méret szerinti leírásával.